

Yasımı Tutacaksın: İç Savaş Sonrası İspanya, El Cordobés ve Toplumsal Gerçekçiliğin Romandaki Yansımaları

Or I'll Dress You in Mourning: Post-Civil War Spain, El Cordobés, and Social Realism's Reflections in the Novel

Fethiye KABATAŞ KESKİN¹ , Ebru YENER GÖKŞENLİ²

¹Öğr. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, Anadolu BİL Meslek Yüksek Okulu, Uygulamalı İspanyolca ve Çevirmenlik Bölümü, İstanbul, Türkiye
İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

²Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: F.K.K. 0000-0001-6346-1726;
E.Y.G. 0000-0002-9084-3698

Corresponding author:

Fethiye KABATAŞ KESKİN,
İstanbul Aydın Üniversitesi, Anadolu BİL Meslek Yüksek Okulu, Uygulamalı İspanyolca ve Çevirmenlik Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: fethiyekabatas@hotmail.com

Submitted: 31.10.2021

Revision Requested: 14.03.2021

Last Revision Received: 25.03.2022

Accepted: 23.05.2022

Citation: Kabatas Keskin, F., & Yener Goksenli, E. (2022). *Yasımı Tutacaksın: İç savaş sonrası İspanya, El Cordobés ve toplumsal gerçekçiliğin romandaki yansımaları*. *Litera*, 32(2), 717-741.
<https://doi.org/10.26650/LITERA2021-1016917>

ÖZ

İspanya tarihinde yüzyıllar öncesine dayanan bir gelenek olan boğa güreşi, zaman içinde onur, gurur ve başarı olgularıyla özdeşleşmiş ve arenadaki başarı, XX. yüzyılda çoğu genç İspanyol için üne ve zenginliğe açılan bir kapı olarak kabul edilmiştir. Bu başarının canlı örneklerinden biri ise Manuel Benítez, nam-ı diğer El Cordobés'dir. Benítez, iç savaş sonrasında, azmi ve cesaretiyle kendi başarı öyküsünü yazmış ve pek çok yoksul genç örnek olmuştur. 60'lı yıllarda ünü dünyada Francisco Franco'nunla yarışan bu boğa güreşçisi, sıra dışı yaşam öyküsüyle Fransız ve Amerikalı gazeteciler Dominique Lapiere ve Larry Collins'in *Yasımı Tutacaksın* adlı romanına konu olmuştur. Belgesel tekniğinin kullanıldığı bu romanda sadece El Cordobés'in başarıya uzanan yolculuğuna değil, İspanya'nın iç savaştan 60'lı yılların sonuna dek uzanan tarihine, toplumsal yapısına ve boğa güreşi geleneğine de detaylı bir biçimde değinilmektedir. Bu çalışmada boğa güreşi dünyası ve bu geleneğin İspanyollar için anlamı irdelenirken, iç savaş sonrası İspanyol toplumunu farklı sınıflar aracılığıyla yansıtan *Yasımı Tutacaksın* adlı roman toplumsal gerçekçilik ölçütleri ışığında incelenmektedir. Marksist edebiyat eleştirmeni ve kuramcı Lucien Goldmann'ın savunduğu toplumsal gerçekçilik ölçütleri inceleme nesnesi olan eserde aranmış olup, sonuç olarak esere toplum kolektif bilincinin yansımaları, istisnai bireylerin anlatıdaki varlığı ve yalın bir anlatı dil kullanımı gibi daha pek çok ölçütün adı geçen romanda yerine getirildiği tespit edilmiş ve ilgili örneklerle sunulmuştur. Roman, kurgusu ve anlatıcı tercihleriyle dönemin İspanyasını farklı sosyal sınıfların değerleri, kültürel yapısı ve olaylara yaklaşımlarıyla birlikte nesnel bir biçimde yansıtmaktadır. Konu aldığı tarihsel dönemi toplumsal gerçekçi bir üslupla betimlemektedir.

Anahtar Kelimeler: El Cordobés, toplumsal gerçekçilik, Lucien Goldmann, boğa güreşi

ABSTRACT

Bullfighting as a tradition that dates back many centuries in Spanish history and during this time it has been identified with honour, pride and success – indeed, success in the arena was regarded as a gateway to fame and wealth by many young Spaniards in 20th century. One of the embodiments of this success is Manuel Benítez, better known as "El Cordobés". This bullfighter, whose reputation rivalled that of Francisco

Franco in the 60s, was the subject of the novel *Or I'll dress you in mourning* by French and American journalists Dominique Lapierre and Larry Collins with his extraordinary life story. In this novel, in which the documentary technique is utilized, not only the journey of El Cordobés to success, but also the history, social structure and bullfighting tradition of Spain from the civil war to the end of the 60s are described in detail. In this study, the world of bullfighting and the meaning of this tradition for Spaniards are investigated, while the novel, *Or I'll dress you in mourning*, which reflects the post-civil war Spanish society through classes, is examined in the light of the norms of social realism. The social realism criteria defended by the Marxist literary critic and theorist Lucien Goldmann have been examined in this literary work, which is also the object of study, and as a result, it has been determined that many criteria such as the reflection of the collective consciousness of the society in the work, the presence of exceptional individuals in the narrative and the use of a plain narrative language are found in the novel and they are also presented by relevant examples. The novel, which favours fiction and narration elements, objectively reflects the Spain of that period with the values, cultural structure and approaches of different social classes. It also portrays the historical period it is subject to in a social realist style.

Keywords: El Cordobés, social realism, Lucien Goldmann, bullfighting

EXTENDED ABSTRACT

The existence of the bull as a symbol of power in the Iberian Peninsula goes back ten thousand years. Although the history of bullfighting is much more recent in the history of the peninsula, this tradition is identified with the honour, fame, and success by Spaniards. This life-or-death fight against the bull became a career goal for many young Spaniards in the 20th century and a gateway to fame and wealth. One of the embodiments of this success is Manuel Benítez, better known as "El Cordobés". He set an example to all young Spaniards who were involved in bullfighting in Spain through his life story and succeeded in reaching the top in this field. El Cordobés, as a representative of the lower social class, was the subject of French and American journalists Dominique Lapierre and Larry Collins' *Or I'll dress you in mourning*, with his exciting life and the narratives of those who surround him. Translated into many languages to date, this novel, although built on the documentary technique, takes the reader on a journey that sheds light on the recent history of Spain among different classes of society through fictional features. The selection of the narrators by the authors and their subjective comments that make up most of the chapters allow the readers to witness the post-civil war Spain through their own eyes. The narrators reflect the views of the classes they belong to, and convey their thoughts on society, war and post-war through their common past with El Cordobés. Those thoughts reflect the ideologies of the social classes they represent. The inclusion of all these different perspectives strengthened the social realist style of the narrative. The selection and witnessing of people such as a clergyman, a war opportunist businessman, the son of a rich Andalusian landlord and some lower social class people also allow a dialectic to be established between

different classes of society. The main purpose of the study is to reveal what bullfighting has meant to Spanish society throughout history, and then to indicate which classes of Spanish society are depicted in the novel. While doing this, the narrator and narrative features in the novel are also revealed. In this study, we focus on how the ideologies of the classes seen in Spanish society during and after the civil war are reflected in the novel. The literary theory to be used for this purpose is the social realism criteria, which is defended by the Marxist literary theorist Lucien Goldmann. Goldmann is one of the most well-known and respected Marxist literary theorists and the principles that he defends determine the realistic approach in literary works. It can be observed that the principle of “reflection of collective consciousness”, which is among the social realist narrative principles defended by Goldmann, has been realized in the novel. It is seen that the views of certain social classes and people who reflect their thoughts are included in the narrative. For example, the approach of the manager nicknamed “El Pipo”, who is a war opportunist, and Angelita, who makes sacrifices for her brothers, are very different from each other. This difference offers the reader a variety of perspectives and in this way increases the realism of the narrative. Furthermore, it is observed that the novel reflected the “exceptional individuals”, other criteria of social realism defended by Goldmann. The journeys of the exceptional individuals in the narrative are conveyed to the readers through their own voices. One of these individuals is El Cordobés. Structurally, we can conclude that experimental narrative features are not included in the novel, and the narrative is conveyed in plain language. With this feature, the novel also fulfils the condition of “having a plain narrative language”, which is one of the principles of Goldmann’s social realism theory. In summary, in *Or’Il dress you in mourning*, it is focused on contemporary Spanish history, social class conflicts, facts about the world of bullfighting, and social problems through El Cordobés’ life. Dominique Lapierre and Larry Collins have impressively told how the story of the particular is actually intertwined with the social. This biographical novel, written as a result of a number of interviews, has become a historical narrative and a social realist fiction due to its fictional features. In all its aspects, the work also meets the principles of social realism put forward by Lucien Goldmann, one of the leading figures of Marxist literary theory who focused his studies on social classes.

Giriş

Fransız ve Amerikalı gazeteciler Dominique Lapierre ve Larry Collins'in *Yasımı Tutacaksın* adlı eseri, dünyaca ünlü boğa güreşçisi El Cordobés'in yani Manuel Benítez'in hayat hikâyesini anlatan yaşam öyküsel bir romandır. Yokluktan gelip başarı basamaklarını azmi ve cesareti sayesinde tırmanan bu gencin öyküsünün anlatıldığı romanda, İspanyol İç Savaşı'ndan 1960'lı yılların sonuna kadar modern İspanya'nın tarihine, toplumsal yapısına ve tüm bunları etkileyen boğa güreşi geleneğine ışık tutulmaktadır. 1970'lerden bu yana sayısız dile çevrilen bu eser, hem İspanya'nın savaş sonrası dönemini betimlemekte hem de İspanyol toplumunda boğa güreşine verilen değeri gözler önüne sermektedir. Belgesel tekniğinin kullanıldığı, olayların farklı sınıflara ait kişilerin gözünden farklı bakış açılarıyla yansıtıldığı bu eserde gerçek olaylara yer verilmekle birlikte, kurgusal özellikler de ustaca kullanılmıştır. Eserleri boyunca gelişen olayların kimlerin gözünden aktarılacağı yönünde seçim yapan Lapierre ve Collins, görüşmelerden elde edilen bilgileri detaylandırarak ve kurgusal bir anlatı aracılığıyla kendi tercihlerini de ortaya koymuşlardır. Tüm bu özellikler, belgesel nitelikli bu anlatıyı kurgu ile buluşturmakta, adı geçen yazarların anlatı tercihlerini ve öznel yorumlarını sergilemelerine de olanak tanımaktadır. Böylelikle *Yasımı Tutacaksın* biçem yönünden belgesel niteliğe sahip olsa da, yine de kurgusal bir eser olarak tanımlanabilir.

Bu çalışmanın amacı; söz konusu romanda İspanyol gençleri açısından boğa güreşi geleneğinin ve arena tecrübesinin ne anlama geldiğini araştırırken, yazarların boğa güreşi gerçeğini okurlara kurgusal yönden nasıl sunduklarının saptanmasıdır. Söz konusu geleneğin, eserde gerçekçi özelliklerle aktarılma yöntemlerinden birisi de toplumsal gerçekçi unsurların okura sunulmasıdır. İspanyol toplumunu betimleyen bu anlatıda ise hangi toplumsal sınıflara yer verildiği ve onlara ait ideolojilerin ne ölçüde yansıtıldığı anlatının gerçekçi görüntüsünü arttırmaktadır. Bu bağlamda, inceleme nesnemiz olan *Yasımı Tutacaksın* adlı roman, edebiyat eleştirisi alanında önemli bir yere sahip olan Marksist kuramcı Lucien Goldmann'ın savunduğu ve yazınsal yapıtlarda gerçekçi yaklaşımı belirleyen ölçütler ışığında ele alınacaktır.

Marksist eleştiri, toplumsal olayları açıklamakta ekonomik koşulları ve toplumdaki sınıf çatışmalarını temel alan bir edebiyat eleştirisidir. Bir içerik eleştirisi olan bu eleştiri türü sosyal yapı, sınıf farkları ve çatışan güçlere odaklanır ve belirli yönleriyle gerçekçilik akımına bağlanır. Edebiyat eleştirisinin bu alanında önde gelen isimlerden olan Marksist felsefeci ve edebiyat sosyoloğu Lucien Goldmann'ın (1913-1970) yaklaşımları, sonradan

bu alanda çalışmalar yürüten önemli düşünürlere de ışık tutmuştur. Goldmann, gerçeğin romana yansıma süreçlerine odaklanmış ve yazınsal yapının toplumun bütününe yansıtıp yansıtmadığını sorgulamıştır. Bunu yaparken izinden gittiği bir diğer Marksist kuramcı olan Georg Lukács'a göre daha sosyolojik temelli bir yaklaşım sergilediği görülür (Forgacs, 1984, s. 155). Araştırmalarına öncelikle toplumdaki grupları inceleyerek başlayan Goldmann, ardından sosyal sınıf kavramı üzerinden toplumun esere yansımalarını ele almıştır.

Kuramcı, edebiyat ve üstyapı (felsefe, siyaset, edebiyat, din, vb.) arasında yakın bir bağ kurulduğunu savunur. Ona göre sanat yapıtı, belirli toplumsal sınıfların tarihteki deneyimleri sonucunda şekillenir. Dolayısıyla eserler bu grupların düşüncelerini, değerlerini, varoluş koşullarını kendi içlerinde taşırlar. Goldmann'a göre toplumsal koşullardan doğan düşünceler, toplumsal gruplar tarafından üretilen ortak eserler olarak belirirler. Kendisi bu düşüncelerin belirli tarihsel koşullar altında bir araya gelerek, belirli bir "dünya görüşü"ne dönüştüğünü de belirtmiştir (Goldmann, 1969, s. 103).

Marksist kuramcının toplumun edebiyata yansımalarına yönelik yaklaşımları göz önüne alındığında, bu çalışmanın inceleme nesnesi olan *Yasımı Tutacaksın* adlı romanda inceleme ölçütü olarak Lucien Goldmann'ın toplumsal gerçekçilik yaklaşımlarının uygulanmasının uygun olduğu görülmektedir.

Yasımı Tutacaksın romanı hakkında alan yazında bugüne kadar yapılmış incelemeler ele alındığında az sayıda çalışmanın bulunduğu gözlemlenir. Bu çalışmalar kapsamlı bir içeriğe sahip olmayıp, roman hakkında kısa ya da genişletilmiş özet niteliği taşımaktadır. Aktaş, *Yabancı Dilden Türkçeye Çevrilen Savaşla İlgili Romanlara Bir Bakış* başlıklı makalesinde bu eseri farklı Avrupa edebiyatı örnekleriyle birlikte ele almıştır. Çalışmasında İspanya İç Savaşı'na ayrılan bölümde bu roman, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* ve *Umut* adlı eserlerle birlikte değerlendirilmiştir (2013, s. 57-58). Bu çalışmasında Aktaş, *Yasımı Tutacaksın* romanına İspanya İç Savaşı'nı anlatan en iyi romanlardan biri olarak değinir. Yine Aktaş'ın kaleme aldığı bir başka makale, İspanya İç Savaşı'nın sanat ve edebi eserlere yansımalarını incelerken, ilgili romanı savaşı anlatan yönlerine ve Manuel Benítez'in yaşamına değinerek ele alır. Yine bu eserde boğa güreşinin toplum içinde sahip olduğu öneme ve değere de yer verilir (2014, s. 308-309). Yener Gökşenli, *İspanyol Edebiyatında Boğa Güreşi* başlıklı kitabında yer yer bu romana değinmiş ve iç savaş yıllarında bu geleneğin İspanya'da taşıdığı öneme ve halkın El Cordobés'i arenada izlemek için son derece yüksek meblağlar ödediğine değinmiştir (2016, s.146). Adı

geçen çalışmaların yanı sıra Moreno-Luzón ve Núñez Seixas, *Metaphors of Spain* başlıklı kitapta boğa güreşinin İspanyol halkı için önemine değinmiş ve “ulusal şenlik” olarak tanımlanan bu geleneğin ilgili romanda detaylı bir biçimde ele alındığına dikkat çekmiştir (2017, s. 195). Ramé ise (2003) boğa güreşleri hakkında yaptığı incelemede, ünlü İspanyol boğa güreşçilerinin yaşamlarına, bunları konu alan eserler aracılığıyla değinmiştir. El Cordobés’in yaşam öyküsünden söz ederken Ramé, *Yasımı Tutacaksın* romanında matadorun geceleri hayatı pahasına çiftliklerde boğalarla nasıl güreştiğini anlatır (s.207).

Romana farklı açıdan yöneltilen bir diğer yaklaşım ise Ramos Espejo’ya aittir. Espejo, Endülüslü kadınların yaşamöykülerine yer verdiği kitabında, El Cordobés’in ablası Angelita Benítez’e de değinmiştir. Angelite Benítez’e ayrılan bölümde *Yasımı Tutacaksın* romanına yer verilmiş ve bu eserin İç Savaş Sonrası İspanyasının gerçeklerini biyografik bir anlatım aracılığıyla yansıttığı belirtilmiştir (2010, s. 245-246). Romana kimi çalışmada sadece kaynak göstermek amacıyla değinilmiştir. Bu makaleyle amaçlanan ise İspanya’nın ilgili tarihi dönemini ele almak ve Lucien Goldmann’ın yaklaşımları aracılığıyla eseri bütünlüklü olarak çözümlemektir. Çalışma bu niteliğiyle, *Yasımı Tutacaksın* adlı romanı farklı bir bakış açısıyla incelemekte ve alan yazına bu yönde bir katkı sağlamaktadır. Romanın inceleme aşamasına geçmeden önce, boğa güreşinin İspanyol geleneklerindeki yerine ve gençler için boğa güreşçisi olmanın neler ifade ettiğine değinmek konumuz bağlamında açıklayıcı nitelikte olacaktır.

İspanyol Halkının Önemli Geleneklerinden Biri: Boğa Güreşi

İspanya açısından boğanın bir sembol olarak tarihini boğa güreşlerinin başlamasından on bin yıl öncesinde izlemek mümkündür. İspanya’daki Altamira ve Mayorca’da bulunan Costig mağaralarındaki boğa çizimleri, insanların bu canlıya duyduğu ilgi ve merakın, çoğu zaman da saygının göstergeleridir (Yener Gökşenli, 2016, s. 12). Zaman içinde bu canlının olağanüstü gücüne meydan okuyan insan boğayla güreşmeyi seçmiş ve bu mücadeleyi yüzyıllarca sürdürmüştür. Bu gelenek çoğu İspanyol için bir tutku halini almıştır.

Bu tutkunun en yoğun ortaya çıktığı anlardan biri de 20 Mayıs 1964 günüdür. O gün ünlü boğa güreşçisi El Cordobés’in Las Ventas arenasında gerçekleştirilecek boğa güreşini izlemek için sadece güreşin yapılacağı Madrid’de değil tüm İspanya’da hayatın durduğu belirtilir. Kimi eleştirmen El Cordobés’in bu büyük başarısında o dönemde televizyon yayınının yaygınlaşmasının etkili olduğunu belirtmiştir. Örneğin De Haro De San Mateo, diğer kitle iletişim araçlarında geniş yer bulsa da, televizyon yayını olmaksızın

El Cordobés'in efsanevi bir figür olamamasının mümkün olabileceği görüşündedir (2016, s. 73). *Yasımı Tutacaksın* romanında aktarıldığı üzere El Cordobés'in boğa güreşinin olduğu gün boğa güreşi biletlerinin satıldığı Calle de la Victoria'da korkunç bir kalabalık bulunmaktadır ve sokaktaki tüm dükkânların duvarları boğa güreşi resimleriyle kaplıdır. Sabah kalan biletleri alabilmek için binlerce Madridli sokaklarda gecelemiş, yüzlercesi sırf bu gösteri için ilk kez televizyon almış ve hatta fabrikalar bile o gün erken kapatılmıştır. Anlatıcı, Franco'nun bu güreşi izlemesini ise şöyle anlatır:

Devletin hiçbir işi General Francisco Franco'yu bugün ulusun geri kalanına katılıp Angelita'nın küçük kardeşini seyretmekten alıkoyamazdı. Ellerini küçük göbeğinin üzerine kovuşturup, tüm dikkatini okuma yazması olmayan bu gencin zaferine, muhtemelen şöhreti kendisinininkiyle yarışabilecek yaşayan tek İspanyol'a vermeye hazırlandı. (Collins ve Lapierre, 2017, s. 62)

Boğa güreşlerinin sonuçlarını hızlı bir şekilde öğrenmek de İspanyolların tutkusunu gösteren bir ögedir. Örneğin romanda Pedro Charneca boğa güreşine öylesine bir tutkuyla bağlıdır ki, güreş sezonu boyunca sonuçları hızla öğrenbilmek için telefon hattı bağlatmıştır ve sonuçları İspanya'daki hiçbir gazetenin kendisinden hızlı ilan edemeyecek olması onun övünç kaynağıdır (s. 228).

Lapierre ve Collins'in belgesel tekniği kullanarak ele aldıkları ünlü boğa güreşçisi El Cordobés'in macera dolu yaşamı, İspanyol halkının en önemli geleneklerinden biri olan boğa güreşinin farklı yönleriyle yansıtılmasına olanak tanımıştır¹. Boğa güreşinin kökeninden bu güreşin nasıl icra edildiğine dek birçok detay romanda karşımıza çıkmaktadır. Matadorun toplumdaki konumu da romandaki önemli izleklerden biridir. "Boğa güreşçisinin halkla olan ilişkisi her zaman sıkıntılıdır. Eğer bir *figura*² olma noktasına ulaşabilirse, halkın ondan hayatını bile riske atacak şeyleri talep etmesi muhtemeldir"

1 Boğa güreşi tutkusu, İspanyol edebiyatında yüzyıllar boyunca farklı içeriklerle okurlarla buluşmuştur. İspanyol edebiyatının ilk roman örneklerinden biri olan *Tirant lo Blanch*'ta, ya da Modern romanın ilk örneği olarak kabul edilen *El Quijote*'de boğaların izine rastlanır. *El Quijote*'de özellikle "Boğaların kapatılma macerası" başlıklı bölümde vahşi boğaların saldırısı dikkat çeker. Modern romanın bu öncü eserinde Don Kışot, saray erkânının arenaya çıkanlarla ilgilendiğini bildirirken, boğa güreşçilerini kahraman özellikleriyle tanımlamaktadır (Aktaran Cossio, 2007, s.203). Boğa güreşleri, kutlamalarda da önemli bir kolektif kutlama aracı olmuştur. Yine Cervantes'in *Novelas ejemplares* adlı eserinde yer alan *La gitanilla* başlıklı romanda (1613) gerçekleşen düğünde, bu mutlu günü kutlamak için boğa güreşi düzenlendiği görülür. Düğün şöyle tanımlanır: "Şehirde şenlik yapıldı: düğün gününde ışıklar, boğalar ve kadehler vardı" (Olmedo Ramos, 2007, s. 18).

2 *Figura* kelimesi Türkçede "önemli kişi" anlamına gelmektedir.

(McCormick, 2017, s. 6). Bu bakış açısının eserde yansıtıldığı görülürken, halkın beğenisini kazanmak için hayatını riske atan El Cordobés'in nasıl bir psikolojiyle arenaya çıktığı da okurlara sıklıkla aktarılır.

Romanda hem boğa güreşçisi El Cordobés'in hem de Madrid'deki *San Isidro Şenliği'nde* karşısına çıkan rakibi boğa *Impulsivo'nun* öyküsü anlatılır. Çünkü ikisinin arasında bir bağ olduğu gözlemlenir. Ne de olsa her ikisi de bir takım ortak özellikler taşımaktadır: “Boğanın ve matadorun cesareti birbirine benzemektedir. Boğa, insana olan korkusunu cesaretiyle yener. Matador da cesurca mücadele ederek boğa korkusunu hafifletir” (Yener Gökşenli, 2015, s. 175). Anlatımda ayrıca sadece büyük şehirlerde yapılan ve ünlü matadorların katıldığı boğa güreşleri anlatılmaz. Endülüs'ün en ücra köylerinde gerçekleştirilen boğa güreşinin ilkel formları ve ünlü bir matador olmak için her şeyini ortaya koyan yoksul İspanyol gençleri de romanın ana izleğini oluşturur.

El Cordobés de bu gençlerden biridir. Arenaların dev ismi Manolete'nin³ ölümünden on yedi yıl sonra, boğa güreşi kurallarını ve denge yasalarını hiçe sayarak arenaya yepyeni bir dövüş tarzı getirir. El Cordobés, televizyon yayınının da başlamasıyla birlikte, o güne dek hiçbir matadorun göremediği bir kalabalığın arena girişlerine akın etmesini sağlamıştır. Böylece dünya çapında üne kavuşmuş olur (Collins ve Lapierre, 2017, s. 16).

Matador Adayları İçin Arenanın Anlamı

Romanda özellikle iç savaş sonrası dönemde, açlık hissetmeyecekleri bir hayat yaşayabilmek için boğa güreşçisi olmak isteyen ve “eşyalarını koyup omuzlarında taşıdıkları torbalar yüzünden” (s. 242) onlara *maletilla*⁴⁵ denilen gençlerin hikâyesi anlatılır. Bu gençlere “arena tecrübesi” ve boğa güreşinin nasıl bir anlam ifade ettiğini ortaya koyabilmek için arenaya çıkmadan önce hangi yollardan geçtiklerine bakmak gerekir. Savaş sonrası toplumunda ciddi bir açlık ve yoksullukla karşı karşıya kalan pek

- 3 İspanya'nın unutulmaz boğa güreşçilerinden biri olan ve genç yaşta bir boynuz darbesi sonucunda yaşamını yitiren Manolete'nin adı, Cordoba şehrinin diğer en önemli matadorlarıyla birlikte (Lagartijo, Guerrita ve Bombita) bu şehirdeki Santa María Kilisesi'nin çan kulesindeki taşta yazılmıştır. “Dört Kordoba Azizi” diye anılan bu isimler öyle sevilmişlerdir ki, Endülüs onları aziz seviyesine çıkarmıştır (Collins ve Lapierre, 2017, s. 31).
- 4 Kelime anlamı “küçük valiz”dir. Boğa güreşçisi olmak isteyen gençlerin böyle tanımlanmalarının sebebi, yollardayken tüm eşyalarını çıkınlarında taşımalarıdır.
- 5 Bu çalışmada yer alan boğa güreşiyle ilgili terimlerin anlam açıklamaları eser incelememiz boyunca romanın şu baskısından alıntılanmıştır: Ayrıntılı bilgi için bkz. Collins, L., & Lapierre, D. (1969). *Or I'll dress you in mourning*. New York: Signet Books.

çok genç, Sevilla'nın varoşlarından çıkan ve "boğa güreşi sanatını izleyerek yoksulluktan kaçan, cesaretini halkın önünde sergileyerek açlıktan kurtulan fakir" (s. 191) bir çocuk olan Currito de la Cruz gibi olmak ister. Bu gelenek onlar için hem makûs kaderlerini değiştirebilecekleri hem de cesaretlerini sergileyerek beğeni toplayabilecekleri bir fırsata dönüşür. Özellikle iç savaş sonrası İspanya'sında yiyecek lokmayı zar zor bulan çoğu yoksul çocuk canı pahasına boğa güreşçisi olmayı istemiştir.

Boğa güreşçisi olma tutkusu İspanya'da neredeyse her genç ve aç erkeğin sahip olduğu bir duygu olarak belirir. Başka çocuklar futbol ya da basketbol oynarken İspanya'nın bu yoksul çocukları *corrida*⁶ oynayarak boğa güreşinin inceliklerini öğrenirler. Bu çocuklar için matador olmak yiyecek bulmakla ilgilidir, örneğin *Yasımı Tutacaksın* romanında Currito de la Cruz filmi izleyen Manuel arkadaşı Juan'a "Görürsün, [...] bir gün benim karnım da onunki gibi dolu olacak." (s. 194) der. Ancak gerçek bir matador olmak, "arena tecrübesi" yaşama şansını elde etmek, fakirlikten başka bir şeyi olmayan bu çocuklar için çok uzun uğraşlar gerektirir. Eğer soylu bir aileden gelmiyorsanız ya da bir boğa güreşçisinin akrabası değilseniz İspanya'da *tienta*⁷ya girmek için gerekli olan bir tavsiye mektubunu almanız çok kolay olmaz. Bu yüzden birçok İspanyol çocuğu *corrida* tecrübesi için boğa yetiştiricilerinin hayvanlarını otlattıkları çayırlara gizlice girerek bir çıraklık eğitimi almaya çalışırlar.

Bu çayırlarda çıraklık eğitimini gerçekleştirenler arasında Manolo⁸ ve arkadaşı Juan da bulunmaktadır. Bu durum romanda da belirtildiği gibi "*corrida* ile ilgisi olan herkes tarafından" (s. 210) kınanmaktadır, çünkü bu şekilde boğa "masumiyetini kaybeder" ve arenaya çıktığında kumaş yerine matadoru hedef olarak görerek ona doğru gidebilir. Araştırmacı Carry B. Douglass boğa güreşi ve onur konusunu ele aldığı makalesinde *Yasımı Tutacaksın* romanında El Cordobés'in gizli çayır eğitimlerine de değinerek şunları ekler: «Çiftlik sahipleri kelimenin tam anlamıyla boğanın "bekâretinin" garantörüdürler ve eğer sorumluluklarını yerine getiremezlerse ceza almaları muhtemeldir" (1984, s. 250).

Hem yasadışı hem de tehlikeli olan bu yöntemi tercih eden cesur ve biçare gençlerin hayatlarını bu uğurda kaybettiklerine de rastlanır. *Yasımı Tutacaksın*'da Manolo ve Juan gerçek bir boğayla karşılaşabilmek için Guadalquivir nehrinin soğuk sularında yüzerler,

6 "Boğa güreşi koşusu". Geleneksel *corrida* üç matador tarafından altı boğanın öldürülmesini içerir, baş matador ilkin ve dördüncüsünü, ikinci matador ikinci ve beşincisini ve daha kıdemsiz matador üçüncü ve altıncı boğayı öldürür.

7 Boğa yetiştiricilerin çiftliklerinde buzağuların cesaretlerini ölçtükleri bir test.

8 Manuel adı romanda çoğu zaman Manolo olarak anılmaktadır.

*Guardia Civil*⁹ muhafızlarından kaçarlar ve hiçbir güvenlik önleminin olmadığı çayırlarda ölümler yüz yüze gelirler.

Bu zavallı Endülüslü çocukların boğa güreşçisi olmak için çektikleri zorluklar bunlarla da sınırlı değildir. Juan'ın da romanda anlattığı gibi kendi bölgelerindeki çayırları tükettiklerinde yeni çayırlar bulmak ve kendilerince eğitimlerini tamamlamak için beş kuruşsuz, aç, yaya yollara düşerler ve köy meydanlarında dilenirler (s. 241). Uzun uğraşlar sonucu *tienta*'larda olma fırsatını bulan gençler içinse işler her zaman umdukları gibi gitmez. Çünkü bu genç yetenekleri keşfedip, onları ünlü yapacak menajerlere ihtiyaçları vardır. Ancak bazı İspanyol gençleri henüz tam bir boğa güreşçisi olmasalar bile boğa güreşlerine katılmak onlar için bazı olumlu sonuçlar getirir. Örneğin romanda Palma del Rio'nun rahibi Don Carlos Sanchez'in düzenlediği *patrona* boğa güreşinde –ki bir *corrida*'nın törenselliğine sahip değildir– matador olarak yer alan Manolo'ya, boğa güreşçilerine verilen sosyal ayrıcalık tanınır; böylelikle genç adam âşık olduğu Anita Sánchez'in babasından kızıyla birlikte sinemaya gitme iznini alabilir. Ancak bu gerçek bir matador olmak için yeterli değildir. Memleketin her yerinden Madrid'e gelen gençler *Plaza de Toros*'da bir güreş şansı yakalamanın hayalini kurmaktadır. Manolo da Madrid'e gittiklerinde bir *oportunidad*¹⁰ yakalamak için kaldırımlarda bekleyen gençleri şöyle tarif eder:

Plaza'nın etrafındaki kaldırımlara vardığımızda feci bir şey gördük. O zaman polislerin neden bizi dövmekle uğraşmadığını anladım. Orada bizim gibi düzinelerce *aficionado*¹¹ vardı. Her yerdeydiler. Dünyanın her yerinden; Barcelona'dan, San Sebastián'dan, Cádiz'den, Bilbao'dan, her yerden, hatta ismini bile duymadığım şehirlerden gelmişlerdi. Onlar da bizimle aynı şeyi arıyordu: Bir *oportunidad*. (s. 303)

“Fırsat” anlamına gelen *oportunidad*, boğa güreşçisi olma yolundaki gençlerin başkaldırılarına koşturarak aradıkları bir başarı imkânıdır. Ancak inceleme nesnemiz olan romanda da görüldüğü üzere çoğu boğa güreşçisinin başkaldırısı bir sosyal değişimin gerçekleşmesi için değil, kendi bireysel değişimlerinin gerçekleşmesi içindir. Sosyolog Araúz de Robles de bugüne kadar toplumsal bir lider kişiliği taşıyan boğa güreşçisi belirmemiş olduğuna dikkat çekmiştir (1978, s. 96). Boğa güreşçisi bu yönüyle bir reformcu özelliği taşımaz, ancak kendisini bireysel olarak geliştirir.

9 Guardia Civil, “polis memuru” anlamına gelmektedir.

10 “Fırsat” anlamına gelir.

11 “Boğa güreşi tutkunu” anlamında kullanılmaktadır.

Arenada edinilen tüm başarılarla karşın yine de kendini gösterme şansını yakalayan çoğu genç için işler istenildiği gibi gitmeyebilir. Örneğin Manuel Benítez yani El Cordobés, resmi olarak çıktığı ilk arenada *sobresaliente*¹² olarak yer aldığı için boğayla hiçbir geçiş şansına yani kendini gösterme şansına sahip olmaz. Ancak menajeri Luis López ona özel bir arena kiraladığında kendini gösterme fırsatı bulur. Anlatıcı Manolo'nun arenadaki ilk anlarını şu şekilde aktarır:

[...] bu tarihi arenaya çok uzun yoldan gelmişti. Bu kumları tanınmadan ve fark edilmeden terk etmeyecekti. Boğa güreşçisi olarak başarılı olmayı ve onunla birlikte gelecek zenginliği, iyi beslenmeyi, iyi arabalar kullanmayı, iyi evlerde yaşamayı, uzun süredir özlemine çektiği bu dünyada saygı görmeyi, çığınca istiyordu. (s. 342)

“Arena tecrübesi” edinmek, ister matador olsun ister *picador*, bir gencin hayatını olumlu ya da olumsuz anlamda sonsuza dek değiştirmektedir. El Cordobés'in tecrübeli *picador*'u¹³ Jose Sigüenza'nın ilk kez arenaya çıkma anı, ünlü matadorun “gençlik hayallerinin doruk noktasını, hayattaki tek amacının gerçekleşmesini temsil” etmektedir. (s. 272). Öte yandan matador olarak dört yıl geçiren ve El Cordobés'in *banderillo de confianza*'sı¹⁴ olan Paco Ruiz içinse arenada matador olarak bulunma tecrübesi utanç dolu bir anıdır. Arenada boğayı öldürememesinin ardından yuhalanarak arenadan kovulanmasıyla birlikte matadorluk kariyeri biter ve bundan böyle arenada *banderillo*¹⁵ olarak görev alır. Ancak El Cordobés gibi arenada halk tarafından kabul edilmek, matador olma hayalini kuran bu gencin hayatı boyunca istediği her şeyi ifade eder, yediği tüm dayakları telafi eder, tüm açlık ağrılarına merhem olur (s. 414). Arenadaki başarısı ise zamanında kovulduğu memlekette Manolo'ya çevrilen tüm olumsuz bakışları silmiştir.

12 *Corrida*'da güreşecek iki matador belirlendiğinde, her iki matadorun yaralanma ya da güreşe devam edecek durumda olmamaları ihtimaline karşın bir *sobresaliente* yani “yedek matador” tutulur. Genellikle geçiş aşamasında matadorların yanında olan ve peleriniyle boğayla güreşmesine izin verilen, *novillero* denilen “yeni matador”dur.

13 Boğa güreşinde elindeki sığı boğanın boynuna saplayan atlı süvariye verilen isimdir.

14 Matadorun baş *banderillos*udur. Geleneksel olarak matadorun üç *banderillos*undan biridir ama ona daha yakındır. Genellikle yaşlı bir adamdır, arenada matadora tavsiye veren kişidir ve genellikle ona çok yakın bir arkadaşlığı bulunmaktadır. Kural olarak güreş sabahında çekilen kurada matadoru temsil eder.

15 *Banderillas* ismi verilen çubukları atan kişi. Bir matadora arenada genellikle üç *banderillo* eşlik eder ama bazen *banderillas* adlı çubukları matadorun kendisi atar.

Romanda Yer Alan Anlatıcılar ve Anlatı Tarzı

Collins ve Lapierre bu yaşam öyküsel romanın genelinde, hâkim bakış açılı üçüncü tekil anlatıcı kullanımını tercih etmiştir. Anlattığı olaylara ve kişilere hâkim olan, çoğu özel şeyi bilen bu anlatıcı bu şekilde birçok detayı okura sunar. Boğanın matadorun yüzüne vuran nefesinin, romandaki mekânların her türlü ayrıntısının ve karakterlerin zihninden geçen düşüncelerin olduğu gibi yansıtılması da okur açısından gerçekliğine güvenilir bir anlatı meydana getirmektedir. Ancak roman boyunca kullanılan tek bakış açısı bu hâkim anlatıcınıninkiyle sınırlı değildir.

Bir belgesel filmi gibi kaleme alınan *Yasımı Tutacaksın*'da El Cordobés'le ilgisi olan farklı kişilerin ağzından hikâyenin devamını dinleriz. Bu kişilerin anlatıları kayıt altına alınmış ve romana yansıtılmıştır. Bu anlatılar da düzenli olarak hâkim anlatıcının bölümleriyle kesilir ve ardından yeni bir kişinin bakış açısına geçilir. Kitabın sonunda Collins ve Lapierre'in romanda yer alan bu kişilere El Cordobés'le ilgili anılarını paylaştıkları için teşekkür etmeleri ise (s. 528) anlatının okuru gerçeklik konusunda ikna eden üslubunu güçlendirmektedir. *Yasımı Tutacaksın* yaşam öyküsel bir anlatı olsa da, kurgusal yönü de ön plana çıkmaktadır. Anlatıcı değişiklikleri yazarlar tarafından son derece iyi kurgulanmış ve anlatıcıların cümleleri ve düşünce yapıları kendi sosyal sınıfını yansıtır bir üslupla aktarılmıştır. Örneğin Manuel'in ablası Angelita Benítez'in anlatımında "Ama *patrona* yılda yalnızca bir gündü. Geri kalan tüm günlerde yalnızca iş vardı." (s. 79) gibi daha basit ve kısa cümlelerin tercih edildiği görülür. Hayatı boyunca çalışmak zorunda kalan Angelita Benítez'in anlatımı da yaşadığı hayatın kültürel olanaklarını yansıtır.

Bu yöntemle romandaki birçok karakterin kendi sesi, hisleri ve düşünceleri verilerek olaylar ve diğer karakterler o kişinin bakış açısından yansıtılmış olur. Bu anlatım özelliği göz önüne alındığında edebiyat eleştirisi alanında önemli bir yere sahip olan Marksist edebiyat kuramcısı Lucien Goldmann'ın savunduğu ve yazınsal yapıtlarda gerçekçi yaklaşımı belirlediğini öne sürdüğü ölçütlerden önemli bir tanesi yerine yetirilmiş olmaktadır. Bu ölçüt, yazınsal yapıtta kolektif bilincin yansıtılmasıdır. Goldmann, sosyal yaşamın edebi düzleme taşınmasının sadece kolektif bir bilincin arabuluculuğuyla gerçekleşebileceğini savunmuş ve Marksist kuramcılarının da bu görüşü kabul ettiklerini savunmuştur (2005, s. 29). *Roman Sosyolojisi* adlı kitabında Goldmann, kolektif bilincin sosyal, politik ve ekonomik yaşama ait olan bireylerin davranışlarının toplamından meydana geldiğini öne sürer (2005, s. 28). Onun bu düşüncesine göre söz konusu toplumsal davranış, kişilerin ayrı ayrı değil, anlatıda iki ya da daha çok kişinin tek bir

kişiymiş gibi gerçekleştirdiği eylemlerde ve ortak düşüncelerinde gerçeklik kazanmaktadır. *Yasımı Tutacaksın*'da söz edilen kişiler ve yer alan anlatıcılar incelendiğinde, belirli toplumsal sınıflara ve bu sınıflara ait düşünceleri yansıtan kişilerin görüşlerine yer verildiği gözlemlenir.

Bölüm anlatıcıları olan El Cordobés'in ablası Angelita Benítez iç savaştan sonra ölen anne babasının ardından kardeşlerini açlıktan ve yoksulluktan kurtarabilmek için çok çile çekmiş bir kadındır. Bar sahibi bir müteahhit olan Luis López ise Manuel'in ünlü olmadan önce karşısına çıkan ve kendisi de ünlü bir menajer olmaya çalışan biridir. Kendisini boğa güreşi hayranı olarak tanımlayan bu müteahhit, eserde şantiyelerindeki tekdüze yaşamdan sıkıldığını belirtir. Anlatıdaki diğer pek çok kişi gibi küçük semtinden çıkıp üne ve kazanca ulaşmak istemektedir. Romandaki diğer anlatıcılar arasında Palma'nın mahalle papaz Carlos Sánchez, tüm Endülüs'ün ikinci en zengin adamı sayılan, bölgenin efendisi Felix Moreno'nun oğlu Alonso Moreno, hep pipo içtiği için "El Pipo" lakabıyla anılan varlıklı boğa güreşçisi menajeri Rafael Sánchez de yer alır. Bunların yanı sıra toplumun farklı sınıflarından başka kişiler de o yılları ve Endülüs'ün gerçeğini kendi sınıflarının bakış açısından gözler önüne sererler. Örneğin Señora Nino Valles anlatısında El Cordobés'in garsonluk yapan sol görüşlü babası hakkında şunları aktarır: "[...] zaten dört çocuğu vardı ve Palma del Río'da o günlerde besleyecek bir boğaz daha çıkmasının kutlanacak bir şey olmadığını söyleyebilirim" (s. 89). Señora Valles, "yüzünde öyle bir gülümseme vardı ki Calle Ancha'da bir mucize gerçekleştiğini sanırdınız" sözleriyle de tüm ekonomik zorluklara karşın, babanın oğlu olacak diye mutlu olduğunu okurlara aktarmaktadır. Bir diğer tarafta arenanın emektarları da anlatılarıyla okura seslenir. Otuz yıldır arenada görev yapan Antonio Columpio ve delikanlılık döneminde Manuel'le birlikte matadorluk öğrenme serüvenine atılan Juan Horillo. Hatta Manuel Benítez'in kendisi bile anlatıda kendi sesiyle yerini almıştır.

Romanda papaz Don Carlos Sánchez'in anlatımından Palma'daki çocukların yaşadığı yoksulluğa bir din adamının gözünden tanık olunurken, Manolo'dan hoşlanan Anita'nın anlatımından ise El Cordobés'in nasıl bir âşık olduğuna bir genç kızın bakış açısından yaklaşılmış olur. Tüm bu kişiler El Cordobés'in yoksulluktan varsıllığa uzanan yolculuğunu adım adım anlatır. Anlatıcılar kendi sınıflarının düşünce biçimi olarak bir yansımasıdır. Marksist kuram üzerine araştırmalar yürüten Forgacs da, bu durumda ortaya çıkan romanların toplumsal sınıfların kolektif ürünlerini oluşturduğunu savunur (1984, s. 152). Anlatıcıların toplumsal sınıfların birer temsilcisi olduğu ve bu şekilde toplumun kolektif bilincinin romanda yansıtılabildiği bir sonraki bölümde daha detaylı incelenecektir.

Romandaki Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Gerçeğin Yansımaları

Yasımı Tutacaksın adlı eserde boğa güreşi toplumsal bir tutku olarak yansıtılmaktadır. Eser boyunca bu tutku dolu dünyayı çevreleyen farklı toplumsal sınıflara ait kişilerin hikâyesine tanık oluruz. Yine farklı anlatıcıların ağzından aktarılan bilgiler o kişilerin ve anlattıkları kişilerin yaşam biçimlerini ve davranış şekillerini okurlara sunmaktadır.

Romanda sadece Manuel Benítez'in yaşamına değil, iç savaş sonrasında İspanyol toplumunun bölünmüş sınıflarına, onların çatışmalarına ve sınıfsal olarak konum değiştirmenin nasıl olduğuna da değinilir. Anlatıda karşımıza iki temel sınıf çıkar; bunlardan birisi İspanyol toplumunun çoğunluğunu oluşturan yoksul işçiler ve köylüler, diğeri ise çok büyük topraklara, fabrikalara, kısacası İspanya'nın zenginliğine sahip olanlardır. Bu sınıfsal farklılıklar daha romanın ilk sayfalarında belirtilir. Örneğin Las Ventas arenasında boğa güreşi düzenleyen Don Livinio Stuyck, fabrikatör bir neslin torunudur ve Manuel Benítez'le ilk karşılaşmasında genç matador adayı onun için "Endülüsten gelen, kirli suratlı, bir boğayla güreşme fırsatı bulabilmek için yalvaran çocuklardan biri" gibidir (Collins ve Lapierre, 2017, s. 23). Her ikisinin de statüsünü ailelerinin sınıfsal durumu belirler. Varsıl biri olarak Stuyck olduğu yere gelmek için Manolo gibi çabalamak zorunda kalmamıştır.

Romanda varsılların ve yoksulların arasındaki farklılıklar, sınıfsal çatışmalar farklı anlatıcılar aracılığıyla verilmektedir. Duvarların renkleri bile sınıf farklılığını vurgular; örneğin Endülüslü zengin toprak ağasının oğlu Alonso Moreno, anlatımında yazları yaşadıkları evi "Aşı boyalı duvarları ve yeşil panjurları olan büyük bir çiftlik evi" (2017, s. 88) olarak tanımlarken, orta gelirli bir ailenin kızı olan Angelita Benítez ise fakirlerin evleri hakkında "hepsi kireç boyalı"dır der (s. 73). Özellikle Angelita'nın anlatımında savaş dönemi öncesinin ve sonrasının fakir İspanyolları oldukça detaylı anlatılır:

"O zamanlar evimizde yalnızca iş ve açlık vardı" (s. 72), "Pazarlık edemezsiniz. Herkes bir günlük yevmiyenin kaç peseta olduğunu bilirdi. [...] İş için çağırdıklarında yalnızca giderdiniz.," "Zengin insanlar kahvaltıda sosis yedi. Bizim içinse yalnızca ekmek vardı; zaten bu da bir şeydi." (s. 77) "Ama *patrona* yalnızca bir gündü. Geri kalan günlerde yalnızca iş vardı." (s. 79)

Tüm bu alıntılar Angelita'nın ağızından dönemin toplumsal sınıflarının arasındaki farkları göstermektedir. Sistemin yoksulların daha da yoksullaşması ve varlıklı kişilerin ise her zaman yasalar önünde haklı bulunması ve daha fazlasına sahip olması üzerine kurulu olduğu bildirilir. Benítezlerin komşusu Señora Valles ise anlatımında insanların cumhuriyetten beklediği tek şeyin toprak reformu olduğunu belirterek Kordoba'nın neredeyse tamamına sahip olan ailelerini şu ifadelerle tanımlar: "Palma'da üç aile vardı: Martínezler, Gamero Civico ve Don Félix. Herşeyin sahibiydiler. Onlar Tanrı'ydı. Her şey onlara çalışırdı; papaz, Guardia Civil, banka. Kimse onlara karşı bir şey yapamazdı" (s.82). Señora Valles'in varsıl kesime tanınan ayrıcalıklar yönündeki bu yorumu aynı toplumsal sınıfın bir diğer temsilcisi olan Angelita'ninkıyla koşutluk sergiler.

Angelita'ya göre bu ailelerin en kötüsü Don Félix'inkidir ve romanın ilerleyen sayfalarında yaptığı bu tanımlamaya uygun bir portre çizer. Örneğin grev başladığında Don Félix yıllardır çiftliğine çalışmaya gelen bir adamı öldürür ve Angelita anlatısında Don Félix'in bu işten ceza almadan sıyrılmasını "Ama Don Félix, toprak sahiplerinin her zaman yaptığı gibi işleri ayarladı, böylece Córdoba'daki mahkemede beraat etti" (s. 85) sözleriyle aktarır. Benzer bir durum iç savaş sonrası dönemde de yaşanır. Manolo ve Juan, "Don Félix'in boğalarının huzurunu bozanlar" olarak bilindikleri için boğa yetiştiricilerin şikâyeti Guardia Civil'in bu gençleri yaka paça karakola götürmesi için yeterli bir sebeptir (s. 235). Anlatıda varsıl olanın bildirmesi yoksul olanı hapse göndermek için gerekli olan koşulları kolluk kuvvetleri için yaratır. Sınıfsal farklılıkların bu olaylarda etkili sonuçlar doğurduğu gözlemlenir. Ancak 1936'dan itibaren sınıfsal farklılar artık çatışmaya dönüşmeye başlar. Señora Valles toplumsal sınıflara dair bu bölünmeyi şöyle açıklar:

El Córdobes'in babası El Renco bu olaylara karışmıyordu. Politik görüşleri yoktu. Yalnızca dürüst, iyi bir işçiydi. Ama bela geldiğinde anlarsınız. Ya bir tarafı ya da diğerini seçmek zorunda kalırsınız. Kendi türünüzde olan insanlarla bir arada olursunuz. O fakirler grubundandı. Endülüs'te fakir olarak doğmuşsanız, ölene kadar fakir bir adam olarak kalırsınız. (s. 85)

Halk Cephesi'nin seçimleri kazanmasının ardından sadece Palma'da değil tüm İspanya'da sınıfsal çatışmalar artmaya başlar. "Grevler, sokak kavgaları, kilise yakmalar [...], halkın aşırı sağ ve sol gruplara ayrılması" (s. 98) hızlanır. İspanya'nın dört bir yanında süren grevlerde işçilerin ve köylülerin talepleri toprak, insanca bir ücret ve ücretsiz ulaşım gibi konular üzerinedir. Bu çatışmanın bir örneği beslenme konusunda da görülür. Örneğin Palma'da Don Félix'in kaçması üzerine köylüler onun boğalarını kesip yerler

ve birçok yoksul köylü hayatında ancak bu sayede etin tadına bakabilmiş olur. Boğa, böylelikle zenginlerin zenginliğini artıran bir meta olmaktan çıkarak fakirleri doyuran bir besine dönüşür.

İç savaşı kendi diktatörlüğüyle ve kanla Franco'nun bitirmesinin ardından yoksulların kısa süren hak arayışları ve kazandıkları tüm haklar yeniden ellerinden alınır. Bu dönemde ölüme bile yoksulların varsıllarla eşit olmadığı görülür. Örneğin El Cordobés'in babası José Benítez öldüğünde Dolores Payul adında bir kadının cesedinin çıkartıldığı mezara gömülür. Çünkü kadın adına on yıldır ödeme yapılmamıştır. Bu durum "Endülüs'ün fakirleri için sonsuzluğun bile geçici olduğunun duygusuz bir kanıtı" (s. 199) olarak karşımıza çıkar.

Bu kötü kaderi yenebilmek için boğa güreşçisi olmak gibi bazı yollar da mevcuttur ancak daha önce de belirtildiği üzere bu alanda da varlıklı ve yoksul çocukların sahip oldukları olanaklar eşit değildir. Öte yandan söz konusu sınıf atlama durumu imkânsız yakın olmakla birlikte El Cordobés örneğinde görüldüğü gibi tamamıyla olanaksız değildir. Hatta kimi zaman El Cordobés gibi ünlü bir matadorun eniştesi olmak, eski bir elektrikçi çırağı olan Juan Antonio gibi gelirinin dikkat çeken bir miktarda artmasını sağlayabilmektedir (s. 46).

İncelenen eserde toplumsal yaşamın farklı anlatıcılar aracılığıyla bir bütünlük içinde sunulduğu gözlemlenir. Anlatıda sergilenen bu tutum, Marksist kuramcı Lucien Goldmann tarafından da savunulan bir toplumsal gerçekçilik ölçütüdür (1969, s. 62). Ona göre bireylerin sınıflar ve sanatsal üretim hakkındaki, dünya görüşü ve arzuları göz önünde bulundurulmalıdır (Goldmann, 1969, s. 31). Goldmann aynı zamanda, belli bir döneme ait dünya görüşünün anlaşılabilmesi yönünden edebiyat yapıtlarının en önemli düşünsel üretimler olduklarını savunmuştur (Wahnón Bensusan, 1991, s. 140). Marksist kuramcının düşüncesine göre büyük kültürel yapıtlar ele alındığında, sosyolojik bir inceleme ile ulaşılmaya çalışılan bağlar, bir toplulukla ilişkilendirilerek çok daha kolay açıklanabilmektedir. Bunun nedeni ise bireye oranla topluluğun yapısının çok daha kolay anlaşılabilir olmasıdır (Goldmann, 2005, s. 75). *Yasımı Tutacaksın* adlı eser bu bakış açısıyla incelendiğinde sınıfların bütünlüklü olarak ele alındığı ve yine bu sınıfların öznel görüşlerine yer verilerek farklı sınıflara ait kişilerin dünya görüşlerinin okur tarafından izlenebilir hale getirildiği görülür. Savaş fırsatçılığı yapan "El Pipo" lakaplı Rafael Sánchez adlı menajerin olaylara yaklaşımı ile kardeşleri için fedakârlık yapan Angelita'nın dünyaya bakışı birbirinden çok farklıdır. Bu farklılık okura çeşitli bakış açıları sunmakta ve anlatının gerçekçiliğini arttırmaktadır.

Goldmann'ın toplumsal sınıfların edebi esere yansımaları yönünde öne sürdüğü ölçütlerden bir diğeri ise toplulukların sınıflandırılmasının edebi eserde bir düzen içinde sunulması gerekliliğidir. Bu konuda, "Eğer toplulukları, aile, iş çevresi, ulus ve arkadaşlık gibi çok farklı alanlarda gruplandırırız kendine özgü ve karmaşık bir yapı ortaya çıkacaktır" şeklinde görüş bildiren kuramcı (2005, s. 75), edebi incelemede bu türlü karmaşık bir yapının ortaya çıkarmaması için romanda sınırlı sayıda sosyal gruba yer verilmesi gerektiğini savunur:

Ancak tek bir sosyal gruba ait yeterli sayıda bireyi incelediğimizde bize anlaşılması çok daha basit ve çok daha tutarlı bir yapı kalmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında, gerçekten önemli bir yapıt ile yaratının gerçek öznesi olan sosyal grup arasındaki – yaratıcının arabuluculuğu sayesinde gerçekleşen- ilişkiler, yapıtın içindeki öğeler ile yapıtın kendisi arasındaki ilişkilere paralel bir düzen içerisinde yer almaktadır. (s. 75-76)

Goldmann'ın bu ölçütü göz önünde bulundurulduğunda *Yasımı Tutacaksın*, az sayıda sosyal grubun derinlikli bir biçimde yansıtılmasıyla Goldmann'ın söz ettiği o tutarlı yapıyı, o anlaşılır anlatıyı biz okurlara sunmaktadır. Marksist düşünürün edebi eserlere yansıyan toplumsal sınıflarla ilgili diğer ölçütleri olan "istisnai bireyler" ve "kolektif bilinç" de inceleme nesnemiz olan eser aracılığıyla ele alınacaktır.

Toplumsal Sınıflar ve İstisnai Bireyler

Romanda İspanyol toplumunun boğa güreşi tutkusunu gösteren örneklerden bir diğeri de hayatlarındaki en önemli uğraş olan boğa güreşini tartışan *aficionado*'lardır. Bu kişiler Plaza Santa Ana'da bulunan Alemana isimli Alman bira salonunda takım elbiselerini giymiş bir şekilde bu seçkin uğraşı temsil eden üst düzey kişilerle tartışırlar. Bu üst düzey kişilerin arasında zengin boğa yetiştiricileri, ünlü boğa güreşi eleştirmenleri, menajerler ve emekli matadorlar bulunur. Kafasında Panama şapkası ve ağzından düşürmediği kalın purosunu ile "El Pipo" lakaplı Rafael Sánchez de bu menajerlerden biridir. Kendisi ticari fırsatları kaçırmayan bir tüccardır ve zamanında levazımatçı olmak üzere komutanıyla anlaşarak savaş ortamından ticari bir çıkar sağlamıştır. Onun için savaşta yaralanmak ya da ölmek akılcı bir iş değildir. Bu düşüncesini şu sözlerle dile getirir: "Fakat gidip kafana bir kurşun yemekle, silahın ucundan fırlayan bir çiçek ve yüzündeki kocaman bir gülümseme arasında gerçekten büyük bir fark vardır, inan bana büyük bir fark vardır (s. 144).

Kendisinin savaşıla ilgili düşüncelerini şu sözlerle daha da detaylı aktarır: “Bak, savaşta bir kahraman olan adamlar vardır, bir de kendi kılıcını kurtarmaya çalışanlar. Ben, ikinci türdenim. Kahraman olmak için yaratılmamışım. Yurtseverlik falan gibi fikirler bana hep çocukça gelmiştir” (s. 144). El Pipo, bu tutumuyla idealleri uğruna savaşanların değil, fırsatları yakalamamanın derdine düşmüş olanların temsilcisi olarak belirir.

Görüldüğü üzere romanda farklı sınıfları ve düşünce biçimlerini temsil eden kişilere yer verilmiştir. Marksist edebiyat kuramcısı Lucien Goldmann, toplumsal sınıflar ve kesimlerle metni ilişkilendiren araçların “istisnai bireyler” olduğunu söyler. Bu kişiler çeşitli nedenlerle ait oldukları toplumsal grubun dünya görüşünü en iyi şekilde yansıtan, bu çerçevede edebi yeterliliğe sahip olan bireylerdir (Wolff, 2000, s. 69’dan aktarma).

Roman, Goldmann’ın savunduğu bir diğer toplumsal gerçekçilik ölçütü olan sınıf temsilcisi “İstisnai Bireyler” yönünden incelendiğinde bu ölçütü de karşılamaktadır. Eserde bulunan istisnai bireylerin anlatıdaki yolculukları okurlara kimi zaman kendi ağızlarından aktarılır. Bu bireylerin başında Manuel Benítez yani El Cordobés gelir. Kendisinin de anlatıcı olduğu kısa bölümün yanı sıra kardeşi Angelita işçi sınıfının, toprak ağası Don Felix Moreno ve ticari girişimci matador menajeri “El Pipo” varsıl sınıfın, Peder Don Carlos Sánchez ise din adamlarının temsilcisidir.

Angelita ise küçük yaştan itibaren çalışmak zorunda kalışını ve çektikleri açlığı şu sözlerle anlatır: “O zamanlar evimizde yalnızca iş ve açlık vardı. Küçük bir kızken, herhangini birinin bana verdiği tek hediye daha çok iş olmuştu. Çalışmak zorundaydınız çünkü çalışmazsanız yiyecek bir şey bulamazdınız. Bazen çalışsanız da bulamazdınız. O zaman sahip olduğunuz tek şey açlık ve gözyaşları olurdu” (s. 72).

Angelita dâhil tüm bu kişiler temsil ettikleri sınıfların düşünce sistemini ve davranış biçimini yansıtmaları sebebiyle Goldmann’ın tanımıyla “istisnai bireyler” olarak tanımlanabilir. Yine Marksist kuramcıya göre bu sınıf ve ideoloji temsilcisi bireylerin anlatıdaki yolculukları, kişiliklerinin gelişimi, değişim ve arayışları da romana gerçekçi bir değer katmaktadır.

Anlatıda Yalınlık ve Kolektif Bilincin Yansıması

Anlatıda dil kullanımının temel öge olmaması, dil kullanımının yalın olması Marksist kuramcıların eserler hakkında genel görüşüdür. Goldmann’ın savunduğu bir diğer

toplumsal gerçekçi roman özelliği de eserin dilinde hedeflenmesi gereken yalınlıktır. *Yasımı Tutacaksın*'da deneysel anlatı özelliklerine yer verilmemiş, anlatı yalın bir dille aktarılmıştır. Marksist kuramcı, edebiyatta deneysel çalışmaların toplumsal gerçekliğin ve kolektif bilincin yansımalarına ket vurduğunu savunurken, şunun da altını çizer: "Bir yapıtın yazarının yaratıcı gücü ne kadar az olursa ve kendi kişisel deneyimlerini anlatmaktan ve yazmaktan duyduğu tatmin ne kadar fazla olursa, yapıtında, toplumsal gerçekliği ve kolektif bilinci taklit etmesiyle çok daha sık karşılaşılır" (2005, s. 77). Bu yönden bakıldığında eser büyük ölçüde toplumsal gerçeklik kuramına uymaktadır.

Yasımı Tutacaksın'da sadece toplumsal sınıfların çatışması değil, İspanyol toplumunun farklı dönemlerdeki yaşayış şekline dair de açıklayıcı bir anlatım bulunmaktadır. Anlatıda yirminci yüzyılın ortalarına kadar İspanya'da henüz televizyonun bilinmediği, evlerden üçte birinde tuvaletin, beşte dördünde ise suyun olmadığı öne sürülür. Açlığın ve işsizliğin kol gezdiği İspanya'da bu yıllarda halen ilkel tarım yöntemlerinin kullanılmakta olduğu bildirilir (s. 243). Yine romanda, bu dönemin İspanya'sı ithalata bağımlı, otuz milyonluk nüfusunun sekiz milyonunun okuma yazma bilmediği, Avrupa ülkelerine uyguladığı vize anlaşmalarından dolayı turizme kapalı, kadınların sokaklarda sigara içemedikleri ve pantolon ya da bikini giyemedikleri, Katolik baskıcı bir yönetime sahip ve Marx'tan Joyce'a, Camus'dan Picasso'ya birçok sanatçının yasaklı olduğu bir ülke olarak anlatılır (s. 306-307). Okur olarak romanda ülkenin iç savaş sonrasına ait bu döneminin ünlü boğa güreşçisi Manolete ve onun hüznü bakışlarıyla özdeşleştirildiğini görürüz (s. 38). Anlatıda 1947 yılında boğa güreşçisi Manolete'nin ölümüyle birlikte İspanya'nın uzun sürecek bir geceye gömüldüğü belirtilirken, bunda hüznü bakışlı kahramana duyulan sevginin ülkenin iç savaş sonrasındaki güçsüz ve bunalımlı durumuyla birleşmesinin de etkisine dikkat çekilmiştir (s. 38). Tüm bunlar ülkenin tarihsel gerçeklerini yansıtmaktadır.

Ancak aradan geçen zamanla birlikte İspanya'da yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmeler, ülkenin yeniden yurtdışına kapılarını açtığı ve kalkınma sağladığı bir dönemin habercisidir. Örneğin 1960'lı yıllarda Batı Avrupa'dan İspanya'ya gelen turistlere vize uygulamasının kalkmasıyla ülkede turizmin canlanması (s. 335) İspanyol toplumunda ciddi değişikliklere yol açmıştır. İnşaat sektörünün geliştiği ve romanın yazıldığı 1967 yılında İspanya'nın yılda 150 bin araba ürettiği belirtilmektedir (s. 520). Eserde bu dönemde kadınların da artık toplumsal yaşamda yer almaya başladığına ve sansürün büyük oranda kalktığına değinilir. Bu yıllar aynı zamanda artık televizyonun yaygınlaştığı ve İspanya'da çok daha geniş kesimlere ulaştığı bir dönemdir. Örneğin Televisión Española

(TVE) 1956'da kurulmuştur ama 1963'ün sonunda TVE'nin yayın sinyali ülkenin %80'inde çekmektedir (De Haro De San Mateo, 2016, s. 70). Boğa güreşlerinin çok geniş kitlelere ulaşabilmesinin sebeplerinden birisi de budur. Görüldüğü üzere bu yaşam öyküsel eser Manuel Benítez'in doğumundan üne kavuştuğu tarih aralığını kapsayan geniş bir dönemde İspanya'nın tarihsel ve sosyal durumunu irdelemektedir. El Cordobés de ülkede görülen ve turizm sayesinde gerçekleşen bu değişimin simgesi haline gelmiştir. Romanda İspanyol halkının Manolete'den El Cordobés'e uzanan bu dönemde kolektif düşünce ve yaşam biçimi olarak nasıl değiştiği şu ifadelerle aktarılır:

Artık İspanya'nın yeni bir idolü vardı. Bugün yapacağı boğa güreşiyle tüm dikkatleri üzerine çekmiş olan, Endülüs'ten gelen ele avuca sığmaz serseri. Ama onu idolleştiren yeni İspanya, Manolete'yi Córdoba mezarlığına gömen kederli ve yaralı halktan son derece farklı bir ulustu.

Bu televizyon çağının İspanya'sıydı. Dünyada görülümüş en sıra dışı turist akınıyla yılda on dört milyonunun üzerinde insan, yani hemen hemen her iki İspanyol'a karşılık bir turist, güneş uğruna sonsuz bir karmaşa halinde Pirenelerin üzerinden akıp, yanlarında -İspanyol ulusunun tecrit edilmiş karakterini sonsuza kadar değiştirecek sosyal devrimin tohumları olan-Austinlerini, Renaultlarını ve Volkswagenlerini getirdiler. Bu Amerikan yardımının ve ekonomik yükselişin, endüstrileşmenin ve halk göçlerinin İspanya'sıydı. Artık İspanya'nın gökyüzüne sapanan gökdelenleri ve sıra sıra dizilerek şehirlerinden dışarıya taşan, sınırlarını etrafındaki ovalara kadar zorlayan sosyal konutları vardı. Mobilet motorlarının gürültüsü giderek eşek arabalarının nal seslerini bastırıyor, kaya matkaplarının kulak tırmalayıcı sesleri, sakin mahallelerin sessiz ritmini bozuyor. (s. 38-39)

Eser, İspanya'nın 60'lı yıllardaki toplumsal değişimini nesnel bir biçimde ortaya koyarken, bir yandan da gençlerin artık blucin ve Bardot'nun bikinisini giydiklerinden, Beatles gibi saç uzattıklarından, Jerk dansı yapıp Sartre okuduklarından ve büyüklerinin cinsel tabularını reddettiklerinden söz eder. Anlatıcı aynı zamanda El Cordobés'in korrida sanatının iki yüzyıllık yasalarına meydan okuduğunu gösteren gülümsemesinin aynısını gençlerin de yaydığına dikkat çekmektedir (s. 39) İspanyol toplumundaki, özellikle de gençlerde görülen bu kolektif düşünce ve davranış biçimi eserde toplumsal gerçekçilik ilkelerine uygun olarak yansıtılmaktadır.

Anlatıcının Aktardığı Boğa Güreşine Dair Gerçekler

Romanda boğa güreşini nesnel bir şekilde anlatmaya ve İspanyol toplumuna olan etkileri üzerinden bu konuyu ele almaya çalışan bir anlatıcı bulunmaktadır. Anlatıcı boğa güreşinin bilinmeyenlerine ışık tutarken, milyonlarca insanın tutkunu olduğu bu güreşin olumlu ve olumsuz yönlerini de okurlara gösterir. Bazen de bu görevi bölüm anlatıcısı olan gerçek kişilerin sesine bırakır.

Boğa güreşi, ünlü bir matador açısından çok para kazanmak anlamına gelir. Örneğin “El Cordobés’e güreş başına, yani yirmi dakika ölümlü yarışmak ve iki boğayı alt etmek için bir milyon peseta ücret ödendiği bilinir. Bu, 60’lı yıllarda alınan rekor bir ücrettir [...]” (Yener Gökşenli, 2016, s. 148). Bu noktada şunu da belirtmek gerekir, böylesine yüksek meblağlara her boğa güreşçisi ulaşamaz. Yine de başarılı bir boğa güreşçisi olmak, ekonomik açıdan sağladığı refahın yanı sıra sosyal açıdan toplum tarafından kabul edilmek demektir. Örneğin dönemin İspanya’sında Manuel Benítez’in ismi Franco’nunki kadar bilinmektedir ve babası hapis yapmış bir cumhuriyetçi olan Benítez, Franco’nun ailesiyle vakit geçirdiği *fiesta*’ya davet edilen az sayıdaki özel misafirden biridir (Collins ve Lapierre, 2017, s. 524).

Anlatıcı boğa güreşinin olumlu noktalarını sadece güreşçiler açısından aktarmaz. Matador ve boğanın arasındaki bağ da okuyucuya gösterilir. Boğa güreşi “törenselsel bir gösteride erkek gururu iddiası” (Pitt Rivers, 2002, s.85) taşımaktadır. Bu açıdan erkeğin gururunu kazanabileceği güreş de boğa da önemlidir. Anlatıcının boğa güreşlerine ve boğalara olan saygısı El Cordobés’in güreştiği *Impulsivo* adlı boğanın hikâyesinin anlatımında görülür. Doğumundan arenaya çıktığı güne kadar *Impulsivo*’nun neler yaşadığı detaylı olarak anlatılır. Boğanın arenada ölümü ise anlatıcıya göre ona saygınlık kazandırır. “Boğa, bir adamın ölmekten onur duyacağı, takdire şayan bir şekilde ölür.” (Hunt, 1955, s. 352). Romanda anlatıcı boğalar açısından da güreşmenin ve bu şekilde ölmenin daha onurlu olduğunu düşünerek şunları söylemektedir:

[...] boğa İspanyol erkeklerinin cesaretlerini denemeleri için bir ölçüt haline gelmiştir ve pagan kurbanı, tehlike fikriyle tanışıp geleneksel ölçülerinden ayrılarak yeni bir ruh kazanmıştır. Artık masallardaki boğa, ölmeden önce varlığına son vermeye niyetlenen adamı sakatlama veya öldürme şansına kavuşmuştur. (Collins ve Lapierre, 2017, s.35) [...] Bu görkemli siyah hayvanın sonu, kaçınılmaz bir şekilde belirlenmişti. Fakat tamamen eşit olmayan bir ölüm sayılmazdı. (s. 172)

Boğa güreşlerinde boğaları bekleyen ölümlü son bazen boğa güreşçilerinin de yüzleştikleri bir durumdur ve romanda matadorların yaralanmasından ölümüne değin yaşadıkları olumsuz deneyimlerle ilgili de çok sayıda örnek verilir. Örneğin 1922'de ölümsüz olduğuna inanılan Josélito'nun ve 1947'de İspanyol halkını derinden etkileyen Manolete'nin ölümü, "*corrida*'nın kapalı birliği içinde kendilerinin de yer alacağı ümidiyle, *capea*'larda¹⁶ yaralanan önemsiz çocuklara" Boğa Güreşçileri Hastanesi'nin kapılarının kapalı olması (s. 349) ve halkın beklentilerini karşılamayan matadorları aşığılaması boğa güreşinin bir matador için olumsuz yansımalarından sadece birkaçıdır. Ayrıca El Cordobés'in ablası Angelita'ya "Ağlama Angelita, bu akşam ya sana bir ev alacağım ya da yasımı tutacaksın." (s. 390) şeklindeki sözleri de bunu göstermektedir. Roman adını bu ifadeden alır. Anlatıcı her ne kadar boğa güreşlerinde boğaların katlediliyor olmasına dair doğrudan bir eleştiri getirmese de, boğalara dönük yapılan kimi eylemleri eleştirir ve güreşten önce matadora vereceği zararı en aza indirmek için bazı boğaların boynuzlarının tıraşlandığını belirtir. Ancak tıraşlama boynuzu daha az zararlı hale getirmez, boynuz boğa için bir çeşit radar görevi görür ve tıraşlandıktan sonra hayvanın mesafelerle ilgili algısı bozulur. Savaş sonrası dönemde sıkça kullanılan bu yöntem İspanyol devleti tarafından yasadışı ilan edilmiştir (s. 458).

Boğa güreşinin olumsuz yanlarından birisi de bir matadorun ne kadar yetenekli ya da başarılı olduğundan çok sahip olduğu bağlantılara göre kitlelerle buluşabilmesidir. Bu durum dönemin İspanyasıyla sınırlı değildir. Boğa güreşi tanıtımları önceden de yaygındır. İlk örnekleri 1750'lerde görülen poster tanıtımlarında boğa güreşinin tarihi, boğaları temin eden çiftlikler, bilet fiyatları ve boğa güreşçilerinin adı gibi bilgiler bulunmaktadır (Shubert, 1999, s. 116). Bu açıdan iyi bir menajere sahip olmak çok önemlidir, zira romanda da bahsedildiği gibi El Pipo lakabıyla bilinen Rafael Sánchez, matadorunun başarısının onu iyi pazarlamaktan geçtiğini bilir, o yüzden gazetecilere düzmece haberler yaptırır, El Cordobés'in çocuklara yardım ederken fotoğraflarını çektirir ve yaralandığında yarasını daha da derinleştirerek bunu basına servis eder.

Sonuç

Farklı toplumsal sınıflara ait kültürel öğeleri ve düşünce biçimlerini hem karşılıklı görüşme hem de kurgusal anlatım aracılığıyla okura sunan *Yasımı Tutacaksın*, İspanya'nın İç Savaş öncesi ve sonrasını kapsayan toplumsal portresini sunar. Ayrıca bu eserde boğa

16 "Genellikle amatörlerin katılmasına izin verilen ve küçük kasabalarda gerçekleştirilen resmi olmayan boğa güreşi".

güreşi ile ilgili birçok olgu da tarihsel gerçeklikle birlikte okura aktarılmaktadır. Ünü Franco'nunkiyle eş tutulan matador El Cordobés'in yaşamı çalkantılı İç Savaş yılları da anlatılarak aktarılırken, aynı zamanda XX. yüzyılın ilk yarısında yiyecek ekmeği bulmakta zorlanan İspanyol halkının boğa güreşi izleyebilmek için ne gibi fedakârlıklar yaptığı ve İspanyol gençleri için boğa güreşçisi olmanın anlamı da gözler önüne serilmiştir. El Cordobés, yokluk içinde var olma mücadelesi veren geniş bir kitleyi temsil eder. Gerçek adı Manuel Benítez olan boğa güreşçisi, İspanya'da yoksul halkın servete ve özgürlüğe kavuşabilme hayallerini canlı tutan bir simgeye dönüşmüştür. Onun başarıya giden serüveni ve aldığı tüm riskler gerçekçi bir üslupla anlatı boyunca okurlara sunulur.

Yasımı Tutacaksın romanında İspanyol toplumunun geçirdiği dönüşüm oldukça nesnel bir üslupta verilmiştir. El Cordobés'in yaşamı aracılığıyla çağdaş İspanyol tarihine, sınıfsal çatışmalara, boğa güreşi dünyası ile ilgili gerçeklere ve toplumsal problemlere odaklanıldığı izlenir. Dominique Lapierre ve Larry Collins, tikel olanın hikâyesinin aslında toplumsal olanla nasıl iç içe geçtiğini etkileyici bir üslupla anlatmıştır. Yazarların ikili görüşmeler sonucunda kaleme aldığı bu yaşam öyküsel roman, kurgusal özellikleri aracılığıyla tarihsel bir anlatıya, toplumsal gerçekçi bir kurguya dönüşmüştür. Eser tüm yönleriyle Marksist edebiyat eleştirisinin ünlü ismi, toplumsal sınıflar üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmış olan kuramcı Lucien Goldmann'ın öne sürdüğü toplumsal gerçekçilik ilkelerini de karşılamaktadır.

Bu ilkelerin başında romanın toplumsal sınıfların kolektif bilincini aktarıp, bunların düşünce sistemini yansıtabilmesi gelir. Bunun yanı sıra kendi sınıfların temsilcileri olan ve ait oldukları grupların düşünce sistemini, tercihlerini ve değerlerini yansıtan "istisnai bireyler" in anlatıda yer alması da esere gerçekçilik katmaktadır. Yine Goldmann'ın savunduğu "sınırlı sayıda sosyal gruba yer verilmesi" görüşü de anlatıda yerine getirilmiştir. Romanda boğa güreşi dünyası anlatılsa da sınıflar yoğun olarak varıl-yoksul karşıtlığı temelinde konumlandırılmıştır. Kullanılan dil yönünden anlatıda söz sanatlarından kaçınılıp yalın bir dil benimsenmiştir. Yalın dil özellikleriyle de toplumsal gerçekçilik ilkelerini yerine getirmektedir. Ayrıca eser yaşam öyküsel özelliğe sahip olsa da, kurgusu aracılığıyla İspanya hakkında bir takım tarihsel bilgiyi de okurlara aktarır. Örneğin İspanya'nın ekonomisinden bahsedilirken doğrudan rakamlar ifade edilir ve bu ekonomik buhranı aşmak için İspanya'nın IMF'den 1959'da borç aldığı belirtilir (s. 334). Bu türden bir anlatım roman boyunca karşımıza çıkar. Benzer örnekler boğa güreşinin detaylarının anlatımında da görülür. Bir matadorun ne kadar kazandığı, bir bilete ne kadar para verildiği ya da boğaların nerelerden getirildiği gibi bilgilere romanda sıkça yer

verilmektedir. Ancak yazarların anlatıcılar aracılığıyla aktardığı tüm bilgiler edebi bir üslupla şekillendirilmiş ve anlatılanlar arasında yapılan bir seçki ile okuru roman bölümlerini heyecan içinde takip etmeye iten bir anlatı kurgusuna ulaşılmıştır. Roman, kurgusu ve yazım üslubuyla İspanya'nın ilgili tarihsel dönemini toplumsal gerçekçi ölçütleri yerine getirerek aktarmayı başarmıştır. Toplumun kolektif düşünce biçiminin aktarılması yönünden eserde verilen iki boğa güreşçisi örneği önemli bir simgesel boyut taşır. İç savaş sonrasının ünlü boğa güreşçisi Manolete'nin popüler olduğu dönemde İspanya'nın dışa açıldığı ve El Cordobés'in başarıyı yakaladığını yıllar arasında İspanyol toplumunun yaşadığı toplumsal değişimler eserde farklı başlıklar altında incelenmiştir. Kolektif bilincin ekonomik ve sosyal değişimlere koşut olarak farklılaşması, bu iki örnek aracılığıyla eserde detaylı bir biçimde sunulmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- F.K.K., E.Y.G.; Veri Toplama- F.K.K., E.Y.G.; Veri Analizi/ Yorumlama- F.K.K., E.Y.G.; Yazı Taslağı- F.K.K., E.Y.G.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- F.K.K., E.Y.G.; Son Onay ve Sorumluluk- F.K.K., E.Y.G.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- F.K.K., E.Y.G.; Data Acquisition- F.K.K., E.Y.G.; Data Analysis/Interpretation- F.K.K., E.Y.G.; Drafting Manuscript- F.K.K., E.Y.G.; Critical Revision of Manuscript- F.K.K., E.Y.G.; Final Approval and Accountability- F.K.K., E.Y.G.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Aktaş, Ö. (2013). Yabancı Dilden Türkçeye Çevrilen Savaşla İlgili Romanlara Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, Bahar, 45-62.
- Aktaş, Ö. (2014). İspanya İç Savaşı'nın Sanat ve Edebi Eserlere Yansıması. *The Journal of Turkish Social Research*, 182, 295-314.
- Araúz de Robles, S. (1978). *Sociología del Toreo*. Madrid: Prensa Española.
- Collins L., ve Lapiere D. (2017). *Yasımı Tutacaksın*. (F. Çakır, Çev.). İstanbul: Alakarga Yayınları.
- De Cossio, J.M. (2007). *Los Toros: Literatura y Periodismo. Vol. VIII*. Madrid: Espasa.
- De Haro De San Mateo, M. (2016). Bullfighting as television entertainment during the Franco regime. *Communication & Society*, 29(3), 69-85.

- Douglass, C. (1984). Toro muerto, vaca es: An Interpretation of the Spanish Bullfight, *American Ethnologist*, 11(2), 242-258. <https://doi.org/10.1525/ae.1984.11.2.02a00020>.
- Forgacs, D. (1984). Marxist Literary Theories. In Ann Jefferson (Ed.), *Modern Literary Theory* (pp. 134-269). New Jersey: Barnes & Noble Books.
- Goldmann, L. (1969). *The Human Science in Philosophy*. London: Jonathan Cape.
- Goldmann, L. (2005). *Roman Sosyolojisi*. (A. Erkey, Çev.). Ankara: Birleşik Yayınlar.
- Hunt, W. (1955). On Bullfighting. *American Imago*, 12(4), 343-353.
- McCormick, J. (2017). *Bullfighting: Art, Technique and Spanish Society*. New York: Routledge.
- Moreno Luzón, J. ve Núñez Seixas Xosé M. (Ed.). (2017). *Metaphors of Spain: Representations of Spanish National Identity*. Oxford: Berghahn.
- Olmeda Ramos, J. (2007). *La fiesta en la literatura española no taurina*. Madrid: CEU Ediciones.
- Pitt Rivers, J. (2002). El sacrificio del toro. *Revista de Estudios Taurinos*, 14, 77-118.
- Ramé, S. (2003). Spatialité et temporalité de la tauromachie. *L'homme du Midi: sociabilités méridionales. Actes du 126e Congrès national des sociétés historiques et scientifiques, "Terres et hommes du Sud"* içinde (s.203-219). Paris: Editions du CTHS.
- Ramos Espejo, A. (2010) Andaluzes, protagonistas a su pesar. Sevilla: Fundación Pública Andaluza Centro de Estudios Andaluces.
- Shubert, A. (1999). *Death and money in the afternoon: A history of the Spanish bullfight*, New York: Oxford University Press. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/istanbul-ebooks/detail.action?docID=271283>, erişim tarihi 12 Mayıs 2020.
- Wahnón Bensusan, S. (1991). *Introducción a la Historia de las Teorías Literarias*. (2nd ed.). Granada: Universidad de Granada.
- Wolff, J. (2000). *Sanatın Toplumsal Üretimi*. (A. Demir, Çev.). İstanbul: Özne.
- Yener Gökşenli, E. (2015). The image of the bullfight and bullfighter in 20th century Spanish poetry: Lorca's elegy lament for Ignacio Sánchez Mejias. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 34, 171-192.
- Yener Gökşenli, E. (2016). *İspanyol Edebiyatı'nda Boğa Güreşi*. İstanbul: Beşir Kitabevi.

